

Sygn.akt III AUa 659/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 listopada 2012r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Barbara Orechwa-Zawadzka (spr.)

Sędziowie: SA Maryla Pannert

SO del. Dorota Zarzecka

Protokolant: Agnieszka Maria Oleńska

po rozpoznaniu w dniu 20 listopada 2012 r. w Białymstoku

sprawy z wniosku L. L. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o zwrot nienależnie pobranych świadczeń

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łomży

III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 9 maja 2012 r. sygn. akt III U 169/12

I. Uchyła pkt. II zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającą go decyzję z dnia 28 lutego 2012r. i sprawę przekazuje w tej części do ponownego rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B..

II. Oddala apelację w pozostałej części.

Sygn. akt III AUa 659/12

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 24 lutego 2012 roku, wydaną na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach Z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.), ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 roku, Nr 205, poz. 1585 ze zm.) oraz rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 roku w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty (Dz. U. Nr 58, poz. 290 ze zm.) dokonał rozliczenia emerytury L. L. (1) ze względu na przychód osiągnięty w 2009 roku i zobowiązał wnioskodawcę do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w wysokości 934,18 złotych.

Następnie decyzją z dnia 28 lutego 2012 roku wydaną na podstawie powyżej wskazanych przepisów organ rentowy dokonał rozliczenia emerytury L. L. (1) ze względu na przychód osiągnięty w 2010 roku i zobowiązał wnioskodawcę do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w wysokości 3.556,80 złotych.

L. L. (1) w odwołaniu od powyższej decyzji wskazywał, że w czasie, gdy organ rentowy odmawiał przyznania mu prawa do świadczenia był zobowiązany pracować zarobkowo. Z treści odwołania wynikało, iż L. L. (1) wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji i ustalenie, że nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za 2009 i 2010 rok.

Sąd Okręgowy w Łomży III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych po rozpoznaniu powyższego odwołania, wyrokiem z dnia 9 maja 2012 roku zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 24 lutego 2012 roku o tyle, że ustalił, iż L. L. (1) nie jest zobowiązany do zwrotu kwoty 934,18 złotych tytułem nienależnie pobranego świadczenia w okresie od dnia 1 listopada 2009 roku do dnia 31 grudnia 2009 roku oraz zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 28 lutego 2012 roku o tyle, że ustalił, iż L. L. (1) nie jest zobowiązany do zwrotu kwoty 3.556,80 złotych tytułem nienależnie pobranego świadczenia w roku 2010. Sąd Okręgowy ustalił, że L. L. (1) (urodzony w dniu (...)) w dniu 30 listopada 2009 roku złożył wniosek o przyznanie mu prawa do emerytury. Następnie w dniu 31 grudnia 2009 roku złożył w organie rentowym oświadczenie, że osiąga przychód z tytułu pracy wykonywanej w ramach stosunku pracy oraz że jego zamiarem jest osiąganie przychodu w wysokości nie powodującej zawieszenia lub zmniejszenia świadczenia. Na odwrocie tego oświadczenia zamieszczono pouczenie o obowiązku informowania organu rentowego o okolicznościach powodujących zmniejszenie lub zawieszenie prawa do emerytury. Decyzją z dnia 23 lutego 2010 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił L. L. (1) przyznania prawa do emerytury, ponieważ stwierdzono, że nie jest on całkowicie niezdolny do pracy, ani też nie udowodnił 35-letniego okresu ubezpieczenia. Na skutek skargi wnioskodawcy i interwencji prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B., organ rentowy decyzją z dnia 25 maja 2010 roku przyznał L. L. (1) prawo do emerytury od dnia 30 listopada 2009 roku. Wnioskodawca z dniem 31 maja 2010 roku rozwiązał stosunek pracy z „(...) C. S., S., Ż.” spółka jawna w O. na podstawie porozumienia stron w związku z przejściem na emeryturę. Wobec złożonego w dniu 21 listopada 2011 roku wniosku o uwzględnienie w wymiarze świadczenia okresu zatrudnienia (ubezpieczenia) i nadesłanymi zaświadczeniami z dotychczasowego zakładu pracy wnioskodawcy o przychodzie osiągniętym przez L. L. (1) w okresie od dnia 1 listopada 2009 roku do dnia 31 grudnia 2009 roku oraz od dnia 1 stycznia 2010 roku do dnia 31 grudnia 2010 roku, organ rentowy dokonał rocznego rozliczenia, w wyniku którego okazało się, że osiągnięty przez wnioskodawcę przychód wyniósł 6.383,60 złotych (okres od dnia 1 listopada 2009 roku do dnia 31 grudnia 2009 roku) oraz 30.650,20 złotych (za 2010 rok) i przekroczył niższą kwotę graniczną tj. kwotę 4.336,80 złotych w roku 2009 i kwotę 27.093,40 złotych w roku 2010. W związku z tym organ rentowy uznał, iż wnioskodawca pobrał nienależnie świadczenia w kwocie 934,18 złotych w roku 2009 i 3.556,80 złotych w roku 2010, do których zwrotu zobowiązał go obecnie zaskarżonymi decyzjami z dnia 24 lutego 2012 roku i z dnia 28 lutego 2012 roku. Sąd Okręgowy, mając na uwadze treść art. 104 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, stwierdził, że L. L. (1) został prawidłowo pouczone przez organ rentowy o okolicznościach powodujących zmniejszenie wysokości świadczenia w dniu 30 listopada 2009 roku. Nadto L. L. (1), składając wniosek o przyznanie mu prawa do emerytury podał, iż pozostaje w stosunku pracy i w trakcie postępowania o przyznanie prawa do emerytury do dnia 31 maja 2010 roku kontynuował zatrudnienie, praca ta stanowiła jego źródło utrzymania. Stąd też zdaniem Sądu I instancji sam fakt zatrudnienia, pomimo złożenia wniosku o emeryturę lub pobierania takiego świadczenia, nie skutkuje pobraniem nienależnych świadczeń, a co za tym idzie także obowiązkiem ich zwrotu. Nadto Sąd Okręgowy wskazał, że L. L. (1), składając wniosek o przyznanie mu prawa do emerytury w dniu 30 listopada 2009 roku, mógł zasadnie oczekiwać, że jego wniosek będzie rozpoznany w terminie jednego miesiąca i w związku z tym nie osiągnie on dochodu przekraczającego niższą kwotę graniczną przed przyznaniem mu prawa do emerytury. Fakt, że postępowanie w sprawie o emeryturę, z przyczyn leżących po stronie organu rentowego, trwało przez okres niemal 6 miesięcy spowodowało, że L. L. (1) zgodnie z oświadczeniem zawartym we wniosku o przyznanie prawdo świadczenia kontynuował zatrudnienie i osiągnął przychód przekraczający tę kwotę i tym samym, będąc pouczonym o konsekwencjach takiego stanu rzeczy został formalnie zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranej emerytury na podstawie art. 104 w związku z art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Nadto w ocenie Sądu Okręgowego (...)L. L. (1) powinien był powiadomić o osiąganym przychodzie za rok do końca lutego każdego następnego roku. Skoro

wnioskodawca nabył prawo do emerytury decyzją z dnia 25 maja 2010 roku z wyrównaniem od dnia 1 listopada 2009 roku, to okres w którym powinien był poinformować o wysokości przychodu za rok 2009 już upłynął. O posiadaniu przychodu przez wnioskodawcę i jego wysokości organ rentowy był powiadomiony przed wydaniem decyzji przyznającej prawo do świadczenia, bowiem wnioskodawca wraz z wnioskiem o przyznanie mu prawa do emerytury przedstawił zaświadczenie pracodawcy o zatrudnieniu na czas nieokreślony z wynagrodzeniem brutto w wysokości 1276 złotych miesięcznie. Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy stwierdził, że ustalone przez organ rentowy kwoty pomimo tego, że stanowią świadczenia nienależne w rozumieniu art. 138 ust. 1 ustawy, nie podlegają zwrotowi. W tym stanie rzeczy, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴§ 2 kpc orzekł jak w sentencji wyroku.

Organ rentowy zaskarżył powyższy wyrok w całości, zarzucając mu naruszenie przepisów prawa materialnego, a w szczególności art. 138 ust. 1 i ust. 2 pkt 1, ust. 5 oraz art. 104 ust. 1 i ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez przyjęcie, że wnioskodawca nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od dnia 1 listopada 2009 roku do dnia 31 grudnia 2009 roku oraz od dnia 1 stycznia 2010 roku do dnia 31 grudnia 2010 roku w łącznej kwocie 4.490,90 złotych, mimo wypłacenia emerytury w okolicznościach powodujących jej zmniejszenie z uwagi na osiągnięcie przychodu w kwocie przekraczającej niższą graniczną kwotę przychodu, o której mowa w art. 104 ust. 8 ustawy.

Wskazując na powyższe, organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania od decyzji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna w części dotyczącej decyzji z dnia 24 lutego 2012 roku zobowiązującej wnioskodawcę zwrotu nienależnie pobranego świadczenia z okres od dnia 1 listopada 2009 roku do dnia 31 grudnia 2009 roku. Natomiast zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w pkt II, dotyczący decyzji z dnia 28 lutego 2012 roku oraz ta decyzja podlegały uchyleniu, a sprawa przekazaniu Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. do ponownego rozpoznania.

W niniejszej sprawie nie ulegało wątpliwości, że L. L. (1) w dniu 30 listopada 2009 roku złożył wniosek o przyznanie mu prawa do emerytury, zaś w dniu 31 grudnia 2009 roku złożył w organie rentowym oświadczenie, że osiąga przychód z tytułu pracy wykonywanej w ramach stosunku pracy. Na odwrocie tego oświadczenia zamieszczono pouczenie o obowiązku informowania organu rentowego o okolicznościach powodujących zmniejszenie lub zawieszenie prawa do emerytury. Decyzją z dnia 25 maja 2010 roku organ rentowy przyznał L. L. (1) prawo do emerytury od dnia 30 listopada 2009 roku. Wówczas wnioskodawca rozwiązał stosunek pracy z (...)C. S., S., Ż." spółką jawna w O. z dniem 31 maja 2010 roku na podstawie porozumienia stron w związku z przejściem na emeryturę. Powyższy stan faktyczny nie był sporny. Natomiast wyjaśnienia wymagała kwestia, czy w powyższych okolicznościach L. L. (1) pobrał nienależne świadczenie za rok 2009 i 2010 i czy jest zobowiązany do jego zwrotu na podstawie art.104 w związku z art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Zgodnie z art. 104 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, za którą uważa się zatrudnienie, służbę lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie pozarolniczej działalności, oraz z tytułu służby wymienionej w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 6 tej ustawy. W niniejszej sprawie kwestią kluczową była prawidłowa interpretacja powyższego przepisu, a w szczególności określenie zakresu przedmiotowego i podmiotowego powyższego przepisu w odniesieniu do wyrażenia „prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu”. Powyższy przepis należy interpretować łącznie z art. 100 i 129 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń społecznych, które to przepisy odnoszą się do przyznania ubezpieczonemu prawa do świadczenia.

Należy wskazać, że w myśl art. 100 ust. 1 ustawy prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich wymaganych warunków, natomiast w art. 129 ust. 1 ustawy wskazano, że świadczenia wypłaca się poczynając od miesiąca powstania do nich prawa, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono

wniosek lub wydano decyzję z urzędu. O ile zatem art. 100 ust. 1 odnosi się do nabycia prawa do świadczenia, to art. 129 ust. 1 ustawy dotyczy prawa do jego realizacji, samo bowiem abstrakcyjne spełnienie się przesłanek warunkujących prawo do świadczenia nie stanowi podstawy do jego wypłaty. Stąd też należy stwierdzić, że prawo do wypłaty (realizacji) emerytury powstaje dopiero w wyniku ustalenia prawa do tego świadczenia, rozumianego - stosownie do art. 100 ust. 1 ustawy - jako spełnienie warunków do jego nabycia. Nie budzi wątpliwości, że w art. 104 ust. 1 ustawy chodzi o zawieszenie prawa do wypłaty renty lub jej zmniejszenie, gdyż zawieszenie prawa do realizacji świadczenia lub jego zmniejszenie może dotyczyć tylko świadczenia, do którego prawo zostało ustalone, przy czym ustalenie to następuje w decyzji organu rentowego bądź w orzeczeniu organu odwoławczego, jakim jest wyrok sądu. Pozostaje to w ścisłym związku z zakresem podmiotowym art. 104 ustawy oraz przepisów rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 roku w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty. Dopóki prawo do emerytury nie zostanie ustalone w decyzji organu rentowego, dopóty ubezpieczony nie posiada statusu emeryta (choćby spełniał warunki wymagane do nabycia prawa do świadczenia) i nie jest uprawniony do jego pobierania, chociażby warunki do realizacji (wypłaty) świadczenia zostały spełnione wcześniej. Zatem wykładnia językowa zarówno art. 104 ustawy emerytalnej, jak i przepisów rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 roku w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty, prowadzi do wniosku, że mowa jest w nich o zmniejszaniu świadczeń rentowych wypłacanych w okresie, w którym to emeryt osiąga jednocześnie przychód z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego.

Zgodnie z § 6 ust. 1 rozporządzenia ustalenie, czy przychód emeryta lub rencisty uzasadniał wypłatę świadczeń w pełnej wysokości, ich zmniejszenie lub zawieszenie, następuje po upływie roku kalendarzowego, na podstawie zawiadomienia zakładu pracy (pracodawcy) i emeryta lub rencisty, o których mowa w § 5. Zawiadomienie zakładu pracy i zawiadomienie emeryta lub rencisty, o których mówi § 5 rozporządzenia, to zawiadomienie o łącznej kwocie dochodu osiągniętego przez emeryta lub rencistę w ubiegłym roku kalendarzowym. W żadnym razie z powołanych przepisów nie da się więc wyprowadzić wniosku, że ustalenie, czy przychód emeryta uzasadniał wypłatę świadczeń w pełnej wysokości, ich zmniejszenie lub zawieszenie, może w każdym przypadku nastąpić po upływie roku kalendarzowego, w którym ten przychód został faktycznie osiągnięty, bez względu na to, kiedy zostało ustalone prawo do świadczenia i jego wypłata. Powyższa wykładnia art. 104, 100 i 129 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych została dokonana przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 7 maja 2008 roku (II UZP 2/2008, LexPolonica nr 1899282, Biuletyn Sądu Najwyższego 2008/5, OSNP 2008/21-22 poz. 321), którą Sąd Apelacyjny w całości aprobuje.

W związku z powyższym, w ocenie Sądu Apelacyjnego w niniejszej sprawie w stosunku do L. L. (1) nie można było uznać, że nabył on prawo do emerytury, które podlegało zmniejszeniu za okres objęty decyzją z dnia 24 lutego 2012 roku tj. okres od dnia 1 listopada 2009 roku do dnia 31 grudnia 2009 roku. W tym czasie wnioskodawca nie miał bowiem statusu emeryta i przyznanego prawa do emerytury, a oczekiwał na jego przyznanie przez organ rentowy. Jak słusznie wskazał Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, w tym okresie wnioskodawca miał prawo oczekiwać, że jego wniosek o przyznanie prawa do emerytury zostanie rozpoznany, a przychód osiągany przez niego z tytułu zatrudnienia był organowi rentowemu znany w związku z dołączeniem do wniosku o emeryturę zaświadczenia pracodawcy. Stąd też, skoro w tym czasie wnioskodawca nie miał statusu emeryta, nie sposób w stosunku do niego uznać, że świadczenie za ten okres zostało nienależnie pobrane i w konsekwencji powinien on zostać zobowiązany do jego zwrotu. W tym zatem zakresie apelacja organu rentowego dotycząca pkt I wyroku Sądu Okręgowego nie była uzasadniona.

Natomiast odnosząc się do decyzji z dnia 28 lutego 2012 roku, dotyczącej rozliczenia przez organ rentowy roku 2010 i uwzględnienia przychodu uzyskiwanego przez L. L. (1) w okresie od dnia 1 stycznia 2010 roku do dnia 31 grudnia 2010 roku, należało przyjąć, zgodnie z powyższymi rozważaniami, że od dnia 1 stycznia 2010 roku do dnia przyznania prawa do emerytury tj. do dnia 25 maja 2010 roku L. L. (1) nie miał przyznanego prawa do świadczenia, a więc nie mogło ono zostać pobrane nienależnie. Stąd też przychód uzyskany za ten okres nie powinien zostać uwzględniony przy zmniejszeniu wysokości świadczenia. Zatem przy ponownym rozpoznaniu niniejszej sprawy w zakresie decyzji z dnia 28 lutego 2010 roku, organ rentowy, rozliczając należności L. L. (1) nie powinien uwzględniać przychodu uzyskanego

przez wnioskodawcę w okresie od dnia 1 stycznia 2010 roku do dnia 25 maja 2010 roku, w którym oczekiwał on na przyznanie prawa do świadczenia i nie posiadał statusu emeryta. Natomiast za pozostały okres po przyznaniu emerytury od dnia 25 maja 2010 roku uzyskany przychód podlega rozliczeniu na podstawie art. 104 ustawy.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 477^{14a} kpc (punkt I) i art. 385 kpc (punkt II) jak w sentencji wyroku.